

Filosoffen på arbejde. Dimensioner i anvendt filosofi

Ulla Thøgersen (red.)

Filosoffen på arbejde. Dimensioner i anvendt filosofi

Forlaget Mindspace

272 sider

Kr. 298,- (E-bog kr. 208,-)

v/ Christian Bundgaard Svendsen Cand. Mag. og lektor cbs@viauc.dk

I 2011 startede Aalborg Universitet en ny uddannelse i anvendt filosofi. Uddannelsen er den første af sin art i Danmark. Denne bog er skabt i miljøet omkring denne nye uddannelse. Den er ifølge forordet først og fremmest henvendt til studerende på uddannelsen. Den er et bud på en indføring i uddannelsens centrale områder, men den indeholder også en anden del, der viser eksempler på, hvordan man kan anvende filosofi på forskellige måder.

Bogens fokus bliver da helt naturligt at indramme og definere dette nye filosofiske område. Bogens redaktør, Ulla Thøgersen, knytter allerede i indledningen en linje tilbage til filosofiens vugge, antikken, hvor hun indkredser betydningen af anvendt filosofi ved at fremhæve to forskellige forståelser af, hvordan filosofi skal anvendes. På den ene side Sokrates, der via samtaler med den almindelige samfundsborger skabte rum for refleksion og undren over etablerede sandheder i dagliglivet og samfundet. På den anden side Platon, der lagde vægt på en mere formel uddannelse i Akademia i faglige discipliner. Han havde dog også det sigte, at de færdiguddannede skulle ud og virke i samfundet, helst som ledere, hvilket fremgår af *Staten*. Thøgersen skriver: "I sammenknytningen af begge sider bliver filosofi til en livspraksis, en samtale og en samfundsengageret praksis." (s. 13). Anvendt filosofi skal således både indeholde et aktivt intervenerende element i forhold til et praksisfelt og en mere analyserende og forståelsesorienteret tilgang til praksisfeltet, for eksempel som hjælp til begrebsafklaring. Uddannelsen i Aalborg fremhæver særligt det dialogiske og det tværfaglige som særlige kendetegn for deres forståelse af anvendt filosofi.

Første del er som nævnt tænkt som en grundbog til faget Anvendt Filosofi på Aalborg Universitet. Bogen indeholder udover Thøgersens indledning syv kapitler. Først indleder Mogens Pahuus med et kapitel om "Filosofiens kerneområder". Han viser, hvordan anvendt filosofi har et solidt grundlag i den traditionelle akademiske filosofitradition. Kapitlet indeholder korte introduktioner til de klassiske filosofiske discipliner: metafysik, filosofisk antropologi, erkendelsesteori, videnskabsteori, værdifilosofi, filosofihistorie og logik og argumentationsteori. Det er mange ting Pahuus, har sat sig for at introducere, og også for mange. Selvom Pahuus som vanlig er en meget dygtig formidler, er det for ambitiøst at ville genfortælle filosofihistorien på under tre en halv side eller at ville introducere logik og argumentationsteori på halvanden side, som det er tilfældet her. Det bliver både for overfladisk og indforstået til at fungere som grundbog for et akademisk fag. Til gengæld får vi med Pahuus' vinkel på filosofiens kerneområde integreret både livfilosofien og æstetikken på deres retmæssige pladser som en del af filosofiens kerneområde, og det skal han have tak for, da både livsfilosofien og æstetikken ofte bliver glemt eller negligeret i den traditionelle præsentation af filosofiens kerneområder.

Dernæst kommer kapitlet "Filosofiens eksistentielle dimension" af Ulla Thøgersen. Her tager hun fat i den personlige dimension af filosofien: "at filosofere er at sætte sin selvforståelse på spil" (s. 61), som hun citerer L. Fr. H. Svendsen for. Heldigvis fortæller Thøgersen ikke den sædvanlige historie om eksistentialismen (Kierkegaard og Sartre), men tager udgangspunkt i Hegel og refleksionsbegrebet og kommer ad den vej forbi Merleau-Ponty, Camus, de Beauvoir og den eksistentielle roman. Det er en overraskende, men oplagt vej Thøgersen går i dette meget velskrevne og elementært spændende kapitel.

Det næste kapitel, "Filosofiens interpersonelle dimension – filosofi som samtale", er også skrevet af Thøgersen. Det er et område, som Thøgersen har beskæftiget sig med i flere år, og det skinner igennem i dette kapitel, der på forbilledlig vis fungerer som en systematisk og grundig indføring i den filosofiske samtales forskellige aspekter. Hun starter selvfølgelig i antikken med Sokrates i Platons dialoger og kommer omkring forskellige erkendelsesteoretiske problemstillinger vedrørende kommunikation, der analyseres ud fra Descartes og Merleau-Ponty. Derefter gennemgår Thøgersen de forskellige

typer af filosofiske samtaler, som anvendt filosofi byder på: Filosofi som terapi, filosofisk rådgivning, filosofisk vejledning, filosofi og coaching for til sidst i kapitlet at diskutere de etiske aspekter ved den filosofiske samtale med udgangspunkt i Løgstrup og Levinas og med en lidt overraskende alliance med Habermas. Det fungerer dog fint og overbevisende i denne sammenhæng, da Thøgersen får koblet sine pointer tilbage til de tidligere analyser af kommunikation.

Det efterfølgende kapitel er skrevet af Kristian Høyer Toft og Henrik Jøker Bjerre og tager fat på "Filosofiens samfundsforandrende dimension". Første del af kapitlet tager udgangspunkt i Karl Marx' kritik af, at filosofien kun har fortolket verden, ikke forandret den. Toft og Bjerre påtager sig en mellemposition, hvor de slår til lyd for, at god filosofi må rumme begge, eller som de fyndigt formulerer det ved at parafasere Kant: "Filosofi uden anvendelse er tom, anvendelse uden filosofi er blind" (s. 108) og får derved også slagordsagtigt defineret, hvad anvendt filosofi er. De konstruerer fire idealtypiske filosofiske funktioner, som filosoffer gennem tiden har benyttet sig af. Det er "Grundlæggeren" (eksempelvis Locke, Kant og Marx), "Begynderen" (for eksempel Platon, Frege og Heidegger), "Aktivisten" (for eksempel Singer og Pogge), og "Spørgeren" (for eksempel Sokrates og Zizek). Det er en forfriskende anderledes måde at se filosofien på, og det kunne de med fordel have gået mere i dybden med. Hvorfor er Heidegger en "Begynder" og ikke en "Spørger"? Og hvorfor er Frege en "Begynder" og ikke en "Grundlægger"? Men de går videre og forklarer i et meget overskueligt skema den anvendte filosofis elementer i de forskellige filosofiske traditioner, som eksempelvis hermeneutik, analytiske filosofi, genealogi, positivisme, pragmatisme med flere og får dermed vist, at anvendt filosofi ikke er noget andet end filosofi, men en integreret del af filosofien. Det er en interessant vinkel på både filosofien og den anvendte filosofi, som godt kunne være foldet mere ud. Det må vi håbe, at Toft og Bjerre vil gøre i en anden sammenhæng.

Anden halvdel af kapitlet viser, hvordan man kan anvende filosofien til at analysere et globalt samfundsproblem: Land-grabbing. "Land-grabbing" er betegnelsen for multinationale virksomheders opkøb af meget store landarealer i den tredje verden (for eksempel 1.3 millioner hektar) af nogle også kaldet "Large-scale land acquisition". Toft og Bjerre analyserer først

fænomenet fænomenologisk og sprogfilosofisk. Derefter laver de en ideologikritisk og genealogisk analyse for til sidst at lave en liberal analyse af samme fænomen. De ender med den ikke overraskende konklusion, at det er noget skidt med land-grabbing. Ved kun at analysere det fra en liberal position, og ikke fra en liberalistisk, forpasser de muligheden for at få en reel diskussion med en position, der vil forsvare disse indkøb af store arealer. Og de ender med en forudsigelig og lidt flad konklusion på et i øvrigt godt og velskrevet kapitel.

Finn Arlers kapitel "Filosofi og videnskaberne – om nysgerrighed og videbegær" er en filosofihistorisk tour de force fra antikken til i dag om forholdet mellem tro og viden, nysgerrighed og nytte, samt realisme og antirealisme diskussionerne. Dette kapitel fungerer fortræffeligt som introduktion til anvendt filosofi og videnskabsteori og er både velskrevet og medrivende læsning.

Næstsidste kapitel i første del er skrevet af Lisa Rygaard Frost Kristensen, "At være anvendelsesorienteret filosof". Det er skrevet på baggrund af hendes ph.d. afhandling om bæredygtighed. I dette kapitel bliver det meget konkret vist, hvordan man kan anvende filosofi. Kristensen viser med bæredygtighed som emne, hvordan man kan indtage fire forskellige roller, når man vil anvende filosofien. Hun starter med rollen som "kritisk observatør", der indebærer nysgerrig og undrende observation af bæredygtighed som samfundsfænomen. Hvor stammer det fra, og hvad bruges det til? Dernæst rollen som "analysator", hvor man indtager en mere sprogfilosofisk rolle og laver en begrebsanalyse af bæredygtighed. Således forberedt kan man indtage rollen som "kritisk aktør" og opsøge virksomheder eller institutioner, som siger, at de er bæredygtige og i dialog med dem i deres hverdagspraksis finde frem til, hvad det er for en brug og forståelse, de har af bæredygtighed. Til sidst indtages rollen som "kommunikatør", hvor fokus er på, hvordan man får formidlet sine filosofiske analyser og observationer videre til alle, der arbejder med bæredygtighed, men ikke forstår det filosofiske fagsprog: "Rollerne kan vekselvirke og udfyldes på forskellig vis. Eksempelvis kan den kritiske observatør bestandig spille ind med nye input, ideer, og iagttagelser, som analysatoren præciserer, forfølger, diskuterer eller afviser. Disse analyser kan bringes videre i spil af den kritiske aktør på udvalgte praksisfelter, hvor de

formidles af kommunikatøren, og gennem kommunikation med andre åbnes de op, bredes ud og får nye perspektiver.” (s. 175). Kristensen får vist, at hun er en dygtig kommunikator, der også kan det filosofiske håndværk i dette læseværdige og praksisnære kapitel.

Første del afrundes med et kapitel med titlen ”Efterskrift”, hvilket refererer til den nyligt tiltrådte professor i anvendt filosofi Antje Gimmlers tiltrædelsesforelæsning: ”Hvad er Anvendt Filosofi? Hvad kunne Anvendt Filosofi blive?”. Det er en slags programskrift for ambitionerne med Anvendt Filosofi på Aalborg Universitet. ”Anvendt Filosofi er ikke en ”light” version af rigtig filosofi, (...) Anvendt Filosofi undersøger og rekonstruerer teoretisk de praksisser i vores hverdag, som sætter os i stand til at anvende resultaterne af de videnskabelige landvindinger på en moralsk og etiske forsvarlig og samfundsvidenskabelig robust måde” (s.178). Hun uddyber og begrundet denne definition af anvendt filosofi ved at inddrage Stephen Toulmin og især John Dewey samt ved at sætte det i forhold til sin forskning i mobilitet. Selvom det nok ikke kan komme bag på mange, at anvendt filosofi og pragmatisme fint går hånd i hånd, argumenter Gimmler overbevisende for nødvendigheden af anvendt filosofi i tiltrædelsesforelæsningen, som er en stærk afrunding på første del af bogen.

Anden del af bogen består af elleve små personlige fortællinger. De er skrevet af filosoffer og idéhistorikere, der for de flestes vedkommende arbejder med filosofi uden for universitetsmiljøet. Det er nogle inspirerende fortællinger, hvor de bedste tekster nærmest er små poetiske essays. Det gælder især Anders Fogh Jensens, men også Marie Lunds, Jeanette Bresson Ladegaard Knoxs og Kim Gørtz. I disse tekster er anvendt filosofi som samtale og den eksistentielle dimension særlig tydelig. Alle teksterne er dog interessante og giver mod på og lyst til at anvende det filosofiske håndværk i samfundet. *Filosoffen på arbejde* er en velskrevet bog, der er inspirerende at læse. Den giver et godt indblik i det filosofiske miljø på Institut for Anvendt Filosofi på Aalborg Universitet. Det bliver spændende af følge Instituttets arbejde fremover - ikke mindst hvordan det går de færdiguddannede studerende.